

Catalunya des del 1913

JOAQUIM COLL

ASSAIG

Albert Balcells, *Violència social i poder polític. Sis estudis històrics sobre la Catalunya contemporània*. Editorial Pòrtic. Barcelona, 2001.

En el seu vintè llibre, el catedràtic Albert Balcells ha tingut l'encert de recollir sis treballs d'història social i política publicats en revistes especialitzades o publicacions de difícil accés per al públic general, i ens els ofereix novament ara tot incorporant-hi les aportacions historiogràfiques més recents. L'eix que aglutina el llibre és, en certa manera, la relació entre les diverses formes que adoptà la violència social i el poder polític en el marc d'un llarg període, bàsicament la segona meitat del segle XX, conduït per enfrontaments ideològics irreconciliables.

L'obra s'inicia amb una excel·lent descripció i anàlisi de la violència terrorista a Barcelona entre el 1913 i el 1923 en el marc de la lluita de classes. De les sis monografies aquesta és la més extensa i, sens dubte, la més rellevant de totes. A l'estudi, el lector hi trobarà la quantificació dels atemptats terroristes, la classificació de les mil i escaig víctimes i la seqüència dels centenars d'atemptats socials que visqué la ciutat. Balcells explica els factors originaris i l'evolució del fenomen pistoler, els vaivens

El catedràtic d'història Albert Balcells ha escrit sobre la violència i el poder polític

de la política liberal enfront de la CNT i la variabilitat de les cobertures governatives que en alguns moments rebé el Sindicat Lliure. L'historiador matisa que, contràriament a la definició del Lliure com un sindicat groc, en realitat aquest fou més una creació obrera espontània que gaudí de la simpatia dels patrons per la seva ideologia antirevolucionària i perquè es proposava trencar el pretès monopoli sindical centista sobre el moviment obrer. Al final de l'estudi, Balcells assaja una primera comparació entre la violència social dels períodes 1913-1923 i 1931-1936 i subratlla la conti-

nuitat en la violència social a Catalunya com a resultat d'una modernització política insuficient.

El següent estudi tracta de les dificultats del socialisme, tant polític com sindical, per arrelar en una Catalunya on l'anarquisme, el republicanisme i la concepció federal de l'Estat gaudien d'àmplies simpaties entre les classes populars. Balcells repassa succintament la història del socialisme a Catalunya i n'assenyala els errors i debilitats. Una marginalitat de la qual no va poder sortir-se fins a la Guerra Civil per bé que llavors hagué d'unificar-se amb el comunisme

prosoviètic. El tercer article analitza l'evolució del pensament polític del president Manuel Azaña en relació amb Catalunya i l'autonomia en el període de la Guerra Civil: de ser-ne inicialment un *amic*, força ben considerat pels intel·lectuals republicans catalanistes, Azaña passà a malfiar-se obertament dels homes d'ERC i sostenir la política centralitzadora dels governs de Juan Negrín. Balcells se serveix dels famosos dietaris del president de la República i els confronta amb altres testimonis directes (Pi i Sunyer, Josep Casanovas, etcètera).

El quart estudi repren més

directament el fenomen de la violència social, ara en forma de brots anticlericals incendiàries. Mitjançant la documentació oficial, l'historiador analitza el destí i els usos dels edificis eclesiàstics durant la Guerra Civil i, un cop fet això, en fa una interessant comparació amb els efectes de l'incendiària del 1909 sobre els col·legis religiosos, convents i temples parroquials. En el següent treball, Balcells ofereix per primera vegada la descripció i anàlisi del consell de guerra que condemnà a mort el dirigent sindicalista Joan Peiró el 1942, després de ser lliurat pels nazis a les autoritats franquistes. Un cas certament extraordinari per la quantitat de testimonis favorables que recollí Peiró de gent molt diversa (falangistes, militars, clergues, empresaris), fet que mostra el seu tarannà moderat i la lluita eficaç que dugué a terme contra la violència indiscriminada en el bàndol republicà. L'autor creu que la tardança a iniciar-se el procés contra Peiró podria confirmar la versió segons la qual algunes figures del franquisme (Santa Marina, Serrano Suñer) haguessin negociat la salvació del prestigiós líder obrer a canvi d'aconseguir la seva col·laboració amb el nacionalsindicalisme.

EVOLUCIÓ DE L'ACTITUD

Finalment, Albert Balcells ofereix una síntesi molt útil i reixida de l'evolució, des del segle XIX fins a l'actualitat, de l'actitud dels catalans enfront del reclutament militar obligatori. L'estudi mostra les diverses formes d'oposició social a un servei fortament antipopular a Catalunya i, alhora, contextualitza el desenvolupament d'aquesta institució a l'Estat espanyol en relació amb el que succeïa paral·lelament en altres països europeus.

ASSAIG

J.N. Hillgarth, *Diplomatari lulllià*. Col·lecció *Blanquerna*. Universitat de Barcelona i Universitat de les Illes Balears. 2001.

Amb la remor de la mar Mediterrània com a música de fons, entre la vinya i el fenollar, Ramon Llull va fer-se uns sants propòsits de vida que va aconseguir acomplir fins al final dels seus dies. Ara podem resseguir les petjades documentals que va deixar l'intel·lectual de llengua catalana més internacional en aquest volum que inaugura amb brillantor la col·lecció *Blanquerna*, una acció del Programa d'Estudis Lullians impulsat per la Universitat de Barcelona i la de les Illes Balears, que publicarà estudis sobre Ramon Llull, el lullisme, i sobre els contextos culturals en què van esdevenir-se tots dos fenòmens.

J.N. Hillgarth ha reunit per primer cop una col·lecció de

51 documents d'arxiu autèntics relatius a Ramon Llull (la majoria dels quals escrits en llatí i traduïts al català per Lluís Cifuentes), datats entre els anys 1232 i 1315, que ens proporcionen informacions sobre diversos aspectes cabdals de la vida i l'obra de l'illustre mallorquí: hi podem llegir com Blanca Picany sollicita el nomenament d'un administrador i curador del patrimoni del seu marit perquè "s'ha tornat tan contemplatiu que no s'ocupa de l'administració dels seus béns temporals i així els seus béns es perden i són destruïts". Un seguit de documents es dediquen al monestir de Miramar de Mallorca, fundat per Jaume II de Mallorca a petició del beat per tal que tretze frares franciscans hi poguessin estudiar l'àrab per anar a evange-

litzar els infidels. D'altres ens parlen de l'art o de les obres de Llull, com el seu important testament, del 1313, en què llega un cofre amb llibres al monestir de La Real i explica què cal fer amb els seus altres béns. Uns altres relacionen Ramon Llull amb personatges cabdals de l'època com ara Arnau de Vilanova i el rei Jaume II d'Aragó, que l'autoritza a predicar a totes les sinagogues i mesquites de la corona, i que li concedeix una pensió vitalícia com a reconeixement de la seva tasca. I n'hi ha tres que ens posen de manifest l'habilitat de Ramon Llull per maniobrar davant dels personatges més poderosos del seu temps (el rei Felip IV de França, per exemple), de manera que proven "que Llull no era cap utopista ni cap visionari, aïllat de la realitat del seu

temps", tal com apunta J.H. Hillgarth en el seu estudi introductor i com ja ha defensat en altres obres seves, com en la ja clàssica *Ramon Llull i el naixement del lullisme*, publicada en anglès el 1971 i traduïda al català el 1998. Ramon Llull busca la implicació del rei de França en la seva urgència evangelitzadora, que vol aplicar tant als àrabs i jueus com als tàrtars, un poble aleshores en període d'expansió amb el qual s'havia de comptar des que el 1287 havien manifestat la seva disposició a aliar-se amb els monarques cristians contra l'Islam, i és prou hàbil per defensar el mateix argument a tres bandes perquè sigui més efectiu: escriu una carta al mateix rei, una altra a un prelat francès perquè faci d'intermediari davant l'auto-

ritat règia, i una tercera a la Universitat de París, referent teològic imprescindible, que podria fer molt de bé amb poc esforç si elevés també la seva petició al molt alt rei de França.

UN BON ÍNDEX

El present diplomatar, que ben segur que ocuparà un lloc destacat en l'àmplia bibliografia lulliana, es clou amb un índex de bon consultar i amb una relació dels pròxims volums de la col·lecció *Blanquerna*, dirigida per Pere Roselló (UIB) i Albert Soler (UB). Els promesos per a aquest any 2001 són un diccionari lulllià de definicions d'A. Bonner i M. Ripoll i un volum sobre la salut i el coneixement del món a través de textos científics a càrrec de L. Cifuentes. Els esperem amb candeleteres.

Entre la vinya i el fenollar

ANTÒNIA CARRÉ